

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра країнознавства та туризму

**Навчально-методичний комплекс
для виконання семінарських та практичних занять
з дисципліни**

«ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ»

*для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності ІЗ «Туризм і рекреація»*

Укладач: канд.геогрн.наук Наталія ДОВГАНЬ

КИЇВ – 2026

УДК 911.3:338.48(075.8)

Укладачі:

ДОВГАНЬ Наталія Степанівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти:

СТАФІЙЧУК Валентин Іванович, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МИХАЙЛЕНКО Тетяна Ігорівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Затверджено до друку рішенням Вченої ради географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 14 від 28 травня 2026 р.)

Навчально-методичний комплекс для виконання семінарських та практичних занять з дисципліни «Географія рекреації та туризму»: для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності ІЗ «Туризм і рекреація» / укл. Довгань Н.С., 2-ге вид., доповнене, перероблене. – Київ, 2026. – 28 с.

Навчально-методичний комплекс для виконання семінарських та практичних занять з дисципліни «Географія рекреації та туризму» підготовлений для здобувачів вищої освіти ОР Бакалавр, спеціальності ІЗ «Туризм і рекреація». Видання складено відповідно до робочої програми та тематичного плану занять навчальної дисципліни, містить методичні матеріали до семінарських та практичних занять, питання на іспит та список рекомендованих джерел.

УДК 911.3:338.48(075.8)

© Київський національний університет
імені Тараса Шевченка 2026
© Довгань Н.С., 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ	8
Змістовний модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕОГРАФІЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	9
Змістовний модуль 2. РАЙОНУВАННЯ В РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГЕОГРАФІЇ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	17
Питання на іспит з дисципліни «ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ»	23
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	26

ВСТУП

Рекреаційна географія як галузь географічної науки і навчальна дисципліна вивчає територіальну організацію рекреаційного господарства. У сучасному світі, паралельно зі збільшенням вільного часу та прагненням людей використовувати його для відпочинку, оздоровлення і розваг, відбувається постійний розвиток рекреації та туризму як складових економіки та соціальної сфери. Поняття «рекреація» з часом змінило своє теоретико-методичне тлумачення: якщо раніше його розглядали переважно як відпочинок і відновлення сил, витрачених у процесі праці, то нині рекреацію розуміють ширше – як відпочинок, розваги, лікування та реабілітацію, що забезпечуються відповідними організаційними структурами. Рекреація також визначає окрему галузь господарства, яка на певній території організовує туристсько-рекреаційну діяльність, спрямовану на оздоровлення, відновлення та дозвілля населення, а також забезпечує розвиток галузі та підготовку відповідних фахівців.

Дисципліна **«Географія рекреації та туризму»** є базовою фаховою складовою підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності **ЖЗ «Туризм і рекреація»** та спрямована на формування системи теоретичних знань і практичних навичок у сфері просторової організації рекреаційної та туристичної діяльності.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі опановують теоретико-методологічні основи дослідження рекреації та туризму, аналізують передумови та закономірності їх розвитку, характеризують сучасний стан і регіональні відмінності формування туристично-рекреаційних комплексів країн і регіонів, а також вивчають територіальну організацію рекреації та туризму в Україні та світі. Особлива увага приділяється формуванню навичок оцінювання рекреаційних умов і ресурсів територій як ключових чинників туристсько-рекреаційної діяльності.

Метою дисципліни є надання здобувачам вищої освіти системних знань з рекреаційної географії як галузі географічної науки, формування уявлень про рекреаційно-туристичну географію як наукову дисципліну та засвоєння зако-

номірностей формування і функціонування туристично-рекреаційних комплексів.

У межах курсу вивчаються основні поняття географії рекреації та туризму, просторові закономірності рекреаційної та туристичної діяльності, питання рекреаційного районування і формування територіальних рекреаційних систем, а також рекреаційні умови і ресурси, рекреаційні потреби населення та регіональні особливості розвитку рекреації і туризму. Особлива увага приділяється поєднанню теоретичних положень із практичним аналізом територій, використанню картографічних, статистичних та аналітичних матеріалів, що забезпечує формування професійних компетентностей, необхідних для подальшої навчальної та практичної діяльності у сфері туризму і рекреації.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування у здобувачів системного просторового мислення, здатності комплексно оцінювати рекреаційний потенціал територій та аналізувати взаємодію природних, соціально-економічних, демографічних і інфраструктурних чинників розвитку туризму і рекреації. Особливе місце у курсі займає розуміння закономірностей формування туристично-рекреаційних систем різного ієрархічного рівня, механізмів їх функціонування та трансформації в умовах глобалізаційних процесів, урбанізації та зміни способу життя населення.

Об'єктом вивчення рекреаційної географії є рекреаційне господарство території, організоване на різних рівнях — від локального до глобального.

Предметом вивчення є територіальна організація рекреаційного господарства, де будь-яка рекреаційна територія розглядається як система, що складається з різнорідних, але просторово взаємопов'язаних елементів, які функціонують як єдине ціле. Рекреаційна географія інтегрує різнобічні суспільно-географічні відомості щодо певної території, для якої характерні унікальні комплексні властивості, що дозволяють організовувати рекреаційну господарську діяльність.

У процесі опанування дисципліни здобувачі набувають *практичних навичок просторового аналізу*, зокрема:

- оцінювання рекреаційних ресурсів і умов територій;
- аналіз туристичних потоків та їх територіальної диференціації;
- визначення спеціалізації туристично-рекреаційних районів;
- використання картографічних, статистичних та геоінформаційних матеріалів для обґрунтування управлінських рішень у сфері туризму і рекреації.

Дисципліна формує розуміння стратегічної ролі рекреації та туризму в соціально-економічному розвитку регіонів, підвищенні якості життя населення, збереженні природної та культурної спадщини, а також забезпеченні сталого розвитку територій. Особлива увага приділяється усвідомленню екологічних, соціальних та просторових обмежень туристсько-рекреаційної діяльності, що зумовлює необхідність впровадження принципів раціонального природокористування та відповідального туризму.

Отже, дисципліна «Географія рекреації та туризму» є базовою фаховою складовою підготовки здобувачів спеціальності ІЗ «Туризм і рекреація», оскільки забезпечує як теоретичне підґрунтя, так і прикладні інструменти для подальшого вивчення професійно орієнтованих курсів, виконання наукових досліджень та практичної діяльності у сфері туризму, рекреації та територіального розвитку.

За результатами вивчення дисципліни «Географія рекреації та туризму» здобувачі мають:

Знати:

- предметно-об'єктну сутність географії рекреації та туризму;
- основні завдання, методи дослідження рекреаційної географії та її зв'язок з іншими науками;
- природні, історико-культурні та етнічні рекреаційні ресурси, рекреаційні умови територій та їх вплив на туристичну галузь окремих країн і регіонів.

Вміти:

- давати характеристику світовим, регіональним та національним туристсько-рекреаційним ресурсам;

- оцінювати туристсько-рекреаційну діяльність та ефективність функціонування туристично-рекреаційних систем;
- визначати аргументи для обґрунтування основних шляхів та напрямів туристичної діяльності в регіоні;
- визначати найбільш перспективні форми туристичної взаємодії;
- діяти на засадах розуміння цивілізаційних і гуманітарних цінностей, глобалізаційних процесів та пріоритетів національного розвитку;
- аргументувати та відстоювати власну позицію у процесі професійної діяльності.

Завдання дисципліни «Географія рекреації та туризму» полягають у наданні здобувачам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою «Туризм», зокрема:

- Прагнення до збереження навколишнього середовища (ЗК05).
- Здатність працювати в команді та автономно (ЗК14).
- Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності (ЗК15).
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ФК2).
- Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій та впроваджувати ефективні рішення для його реалізації та сталого розвитку (ФК3).
- Здатність прогнозувати наслідки власної підприємницької діяльності, дій конкурентів та кон'юнктури (ФК17).

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕОГРАФІЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ

Тема 1. Об'єкт і предмет рекреаційної географії. Завдання, методи дослідження рекреаційної географії, зв'язок з іншими науками. Основні поняття рекреаційної географії.

Тема 2. Територіальна рекреаційна система як предмет дослідження рекреаційної географії. Територіальні рекреаційні системи України і світу.

Тема 3. Інформаційні джерела та методи обробки інформації.

Тема 4. Поняття про географічні умови і ресурси. Методика оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів.

Тема 5. Загальні потреби суспільства. Рекреаційні потреби в Україні і світі.

Тема 6. Діяльність людини. Рекреаційна діяльність в Україні і світі.

Змістовний модуль 2. РАЙОНУВАННЯ В РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГЕОГРАФІЇ

Тема 7. Загальні засади районування. Рекреаційне районування світу та України.

Тема 8. Галузева рекреаційна географія України. Регіональна рекреаційна географія України.

Тема 9. Рекреаційна географія світу. Європейський макрорегіон.

Тема 10. Рекреаційна географія світу. Азійський макрорегіон.

Тема 12. Рекреаційна географія світу. Африканський макрорегіон.

Тема 12. Рекреаційна географія світу. Американський макрорегіон.

Тема 13. Рекреаційна географія світу. Австрійсько-Океанійський макрорегіон.

Загальний обсяг: **150 год**, в тому числі: лекцій – **28 год**, семінарські заняття – **14 год**, практичні заняття – **14 год**, консультації - **2 год**, самостійна робота – **92 год**.

Змістовний модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕОГРАФІЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №1 (2 год)

Мета: дослідити різноманіття наукового погляду на поняття «рекреація» та «рекреаційна діяльність», сформулювати власне бачення щодо сфери їх застосування.

Завдання: Вибрати з літературних та інтернет джерел (українських та іноземних) до 5-6 визначень кожного з понять та і заповнити таблицю:

	Бібліо- графічний опис дже- рела, посилання	Визначення	Критичні зауваження (суперечності, не вра- ховані аспекти, склад- ники тощо)
«рекреація»			
1.			
2			
...			
«рекреаційна діяльність»			
1.			
2			
...			

За результатами критичного аналізу запропонуйте власне визначення:

Рекреація – це _____

Рекреаційна діяльність – це _____

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №2 (2 год)

Мета: сформувати у здобувачів практичні навички оцінювання рекреаційних ресурсів і територій, аналізу рекреаційного потенціалу, розуміння просто-

рової організації рекреаційної та туристичної діяльності, а також здатності порівнювати рекреаційні потреби населення з наявними можливостями території.

Завдання 1. Питання семінару для обговорення в групі:

1. Наведіть приклади рекреаційних територій та об'єктів у вашому регіоні (чи іншому регіоні України на вибір). Обґрунтуйте вибір.
2. Як ви розумієте поняття «рекреаційний потенціал». Проаналізуйте, які чинники формують рекреаційний потенціал України.
3. Визначте, які рекреаційні ресурси мають найбільше значення для розвитку туризму у вашому краї (області).

Завдання 2. Індивідуальне завдання, що передбачає підготовку усної доповіді та мультимедійної презентації:

1. Оберіть рекреаційну територію (об'єкт) і охарактеризуйте його: наявні рекреаційні умови; наявний рекреаційний потенціал; близькість до рекреаційних вузлів і центрів; основні види рекреаційних занять.
2. Запропонуйте власний приклад моделі «ідеальної» рекреаційної території (об'єкта).
3. Розробіть порівняльну таблицю «Рекреаційні потреби vs рекреаційні можливості рекреаційної території (об'єкта)».

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №3 (2 год)

Мета: сформувати у здобувачів навички найпростішого системного аналізу об'єкта досліджень; закріпити знання про територіальні рекреаційні системи України, розвинути навички аналізу їх класифікації, оцінки ролі великих міст у туризмі, а також підготовки аналітичної довідки щодо історії, сучасного стану та перспектив розвитку інтегральних ТРС.

Завдання 1. Індивідуальне завдання, що передбачає підготовку блок-схеми. *Територіальні рекреаційні системи (ТРС)* – це просторово організована на території певного таксономічного рангу сукупність рекреаційних установ, які функціонують на основі використання ресурсів цієї території і просторово-територіально між собою поєднані.

На основі визначення схематично зобразити модель ТРС у вигляді блок-схеми, яка має відображати суть територіально-рекреаційної системи, основні її елементи та зв'язки між ними. Кожен студент має представити свою схематичну модель та захистити її.

Завдання 2. Групове завдання (2-3 студенти в групі), що передбачає підготовку усної доповіді:

1. Проаналізуйте класифікацію територіальних рекреаційних систем (ТРС), наведену В. Стафійчуком (2006). Наведіть приклади територіальних рівнів просторової організації (пункт, центр, вузол, підрайон, район, регіон) на прикладі території України.

2. Обґрунтуйте, чому великі міста є найважливішими формами територіальної організації рекреації та туризму. Чи можна погодитися з тезою, що Київ є найбільшим територіально-рекреаційним комплексом України?

3. Підготуйте коротку аналітичну довідку (до 1 сторінки) про одну з інтегральних ТРС України (Київсько-Дніпровської, Волинської, Сіверсько-Донецької, Придніпровської, Приазовської, Одесько-Чорноморської, Дніпровсько-Бузької, Карпатської, Кримської), відобразивши:

- *історію формування ТРС.*

Охарактеризуйте період початку використання природних ресурсів регіону для розвитку курортної справи, оздоровлення та рекреації. Наведіть приклади перших осередків формування туристсько-рекреаційної діяльності, основних факторів та передумов її становлення.

- *сучасний стан ТРС*

Проаналізуйте рівень освоєння рекреаційних ресурсів, сучасну спеціалізацію ТРС та інтенсивність туристсько-рекреаційного використання. Визначте ключові проблеми функціонування системи (зокрема інфраструктурні обмеження, сезонність попиту, екологічні навантаження, управлінські та інституційні виклики тощо).

- *вплив повномасштабної війни на функціонування ТРС*

Проаналізуйте вплив воєнних дій на туристсько-рекреаційну систему регіону, зокрема зміни в доступності території, стані рекреаційної інфраструктури, туристичних потоках, безпекових обмеженнях та трансформації функцій рекреації (реабілітаційна, гуманітарна, соціально-психологічна). За можливості окресліть відмінності довоєнного та воєнного періодів.

- перспективи розвитку ТРС

Окресліть можливі напрями подальшого розвитку ТРС з урахуванням післявоєнного відновлення: інтеграції у національний та регіональний туристичний простір, диверсифікації видів рекреаційної діяльності, підвищення стійкості та екологічної збалансованості, посилення реабілітаційної та соціальної ролі туризму.

Творче завдання: «Мій проєкт розвитку територіальної рекреаційної системи».

Уявіть, що ви – консультант з розвитку туризму та рекреації у вашому регіоні. Розробіть коротку концепцію (1–2 сторінки), у якій:

1. *Визначте територію, яка, на вашу думку, має потенціал для розвитку рекреаційної діяльності (село, місто, район, узбережжя, гірський масив тощо).*
2. *Опишіть наявні природні та культурні ресурси для рекреації та туризму.*
3. *Запропонуйте формат територіальної рекреаційної системи (пункт, центр, вузол, підрайон, район або регіон).*
4. *Визначте ключових акторів (органи влади, бізнес, громада) та їхню роль у розвитку цієї ТРС.*
5. *Сформулюйте 2–3 основні напрями розвитку (наприклад: екологічний туризм, культурно-пізнавальні маршрути, SPA-курорти, фестивальний туризм тощо).*
6. *Вкажіть можливі проблеми реалізації та шляхи їх подолання.*

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №4 (2 год)

Мета: застосувати навички системного аналізу для дослідження обраного міста як територіально-рекреаційної системи.

Завдання. Індивідуальне завдання, що передбачає підготовку усної доповіді. Виходячи з розуміння поняття територіально-рекреаційної системи, дослідити

ти місто (на вибір студента) щодо рівня сформованості або наявного потенціалу ТРС, зокрема оцінити:

- *ресурси міста*: природні (ландшафт, клімат, водні об'єкти, зелені зони), історико-культурні (пам'ятки, музеї, архітектура, культурні центри), інфраструктурні (готелі, ресторани, транспорт, рекреаційні об'єкти).
- *умови реалізації туристсько-рекреаційної діяльності*: доступність території, сезонність та специфіка туристичних потоків, організація послуг, наявність маршрутів і заходів.
- *зв'язки між елементами ТРС*: взаємодія природних, культурних та інфраструктурних об'єктів; інтеграція різних форм туризму; взаємозв'язок із сусідніми районами та регіональними системами.
- *економічний та соціальний потенціал*: внесок у економіку, зайнятість у секторі, вплив на соціальне життя та якість життя населення.
- *екологічні та управлінські аспекти*: стан природного середовища, екологічні обмеження, плани сталого розвитку, ефективність управління.
- *перспективи розвитку ТРС*: напрямки розвитку та диверсифікації, інтеграція в регіональні та національні системи, покращення інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1 (2 год)

Мета: сформувати у здобувачів навички ефективної роботи в інформаційному просторі шляхом пошуку, відбору, аналізу, систематизації та інтерпретації різних видів інформації, необхідної для дослідження туристично-рекреаційних процесів і територій.

Завдання: індивідуальне завдання, що передбачає підготовку усної доповіді. На прикладі міста (власного місця проживання або іншого міста за вибором у межах України). Дослідження передбачає пошук, відбір та аналіз інформаційних джерел щодо наявних туристсько-рекреаційних об'єктів і маршрутів території, оцінку їх повноти, актуальності та доступності для потенційних туристів:

1. Оцінити рівень забезпеченості туристичної сфери інформаційними матеріалами (офіційні ресурси, довідкова інформація, онлайн-платформи, інформаційна доступність для туристів).
2. Здійснити огляд туристичних маршрутів, розроблених і запропонованих у досліджуваній місцевості, із наведенням конкретних прикладів (культурні, пізнавальні, екскурсійні, рекреаційні, тематичні тощо).

Інформаційна база дослідження. У процесі виконання завдання необхідно використовувати та проаналізувати вторинну інформацію з різних джерел, зокрема: літературні джерела; картографічні матеріали; телекомунікаційні ресурси (офіційні вебсайти, туристичні портали, цифрові платформи); ресурси органів місцевої влади; ресурси місцевих організацій туристського спрямування; ресурси туристичних інформаційних центрів (ТІЦ).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №5 (2 год)

Мета: Розвинути навички комплексного аналізу туристичних ресурсів території, зокрема вміння систематизувати інформацію, оцінювати динаміку розвитку об'єкта та візуалізувати зміни його туристичної привабливості.

Завдання. Індивідуальне завдання, що передбачає підготовку усної доповіді та мультимедійної презентації з порівнянням історичного та сучасного вигляду території. Оберіть туристичний об'єкт або місцевість (місто, село, курорт, природоохоронну територію, історико-культурний комплекс тощо). Рекомендується обрати об'єкт, що має історичну глибину або зазнав суттєвих змін у туристичному використанні. Здійсніть пошук, відбір та систематизацію інформаційних матеріалів. Подайте у текстовому або табличному форматі):

№	Критерій	Зміст інформації
1	Місцезнаходження	<i>Географічні координати, адміністративне положення, транспортна доступність.</i>
2	Межі	<i>Територіальні межі об'єкта, сусідні території, зони впливу.</i>
3	Види туристичних ресурсів	<i>Визначити типи ресурсів за класифікатором: природні, історико-культурні, соціально-економічні, події, рекреаційні тощо.</i>
4	Характеристика ресурсу	<i>Короткий опис головних особливостей: унікальність, ступінь збереженості, привабливість, доступність, стан інфраструк-</i>

		<i>тури.</i>
5	Ілюстративний матеріал	<i>Надати та описати зображення, що демонструють еволюцію об'єкта: старі карти, історичні фото, сучасні світлини, картосхеми різних періодів.</i>
6	Динаміка змін	<i>Вказати головні етапи розвитку об'єкта: формування, занепад, відновлення, туристичне освоєння, зміна функцій.</i>
7	Сучасний стан та перспективи розвитку	<i>Оцінити сучасний туристичний потенціал, проблеми використання, можливі напрями розвитку. Оцінити ступінь туристичної освоєності (за шкалою: низький, середній, високий) і обґрунтувати.</i>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №6 (2 год)

Мета: сформувати вміння ідентифікувати, класифікувати та систематизувати туристичні ресурси території відповідно до їх функціонального призначення, а також розвинути аналітичні навички оцінювання їх ролі в структурі туристичного продукту та потенціалу використання для розвитку різних видів туризму на прикладі рекреаційних ресурсів України.

Завдання 1. Групове завдання (2–3 студенти в групі), що передбачає підготовку усної доповіді та мультимедійної презентації. Дати оцінку ресурсам України і світу (відповідно до класифікації), зазначивши географію їх поширення і специфіку використання, а також умови, що сприяють їх використанню в рекреаційній та туристичній діяльності (природні, суспільно-географічні, демографічні, соціальні, економічні).

Класифікація рекреаційних ресурсів:

1. Природні рекреаційні ресурси: кліматичні рекреаційні ресурси, бальнеологічні ресурси, водні рекреаційні ресурси, рельєф як рекреаційний ресурс, біотичні рекреаційні ресурси, рекреаційні ресурси природно-заповідного фонду.

2. Історико-культурні ресурси України.

3. Етнічні ресурси України.

Завдання 2. Індивідуальне завдання, що передбачає підготовку усної доповіді та мультимедійної презентації. Оберіть конкретну територію (локацію) (наприклад: місто, громада, національний парк, курортна зона, історико-культурний регіон тощо). Визначте туристичні ресурси цієї території за їх функціональним призначенням:

№	Категорія (пояснення)	Приклади для вашої території
1	Об'єкти, що є мотиваційною метою подорожування (ресурси, заради яких турист обирає цю локацію як пункт призначення (унікальні, привабливі, «якірні» об'єкти)).	
2	Об'єкти, що формують сутність екскурсійної програми (головні об'єкти, навколо яких будуватиметься екскурсійна програма; визначають її зміст і тематику).	
3	Об'єкти, які можуть бути використані як елемент екскурсійної програми (додаткові, супутні об'єкти, що урізноманітнюють екскурсію, але не є її основною метою).	

Зробіть короткі висновки відповівши на питання:

- Які типи ресурсів переважають у вибраній території?
- Які з них мають найбільший потенціал для розвитку туризму?
- Як їхнє функціональне призначення може змінюватися залежно від виду туризму (культурно-пізнавальний, рекреаційний, екологічний, подієвий тощо)?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №7 (2 год)

Мета: колективне обговорення рекреаційних потреб в Україні і світі у формі дискусії з аргументацією та відстоюванням своєї позиції.

Завдання. Питання семінару для обговорення в групі:

1. Проілюструйте конкретними прикладами науково-інформаційні потреби суспільства.
2. Назвіть приклади екстенсивного підходу до реалізації власних рекреаційних потреб.
3. Як формуються рекреаційні потреби жителів великих міст?
4. Чим зумовлюються регіональні відмінності в рекреаційних потребах?
5. Чинники, під впливом яких формуються рекреаційні потреби в Україні. Як вони змінилися з початком 2022 року?
6. Як реалізують свої рекреаційні потреби високорозвинуті країни?
7. Які особливості лікувально-курортної рекреаційної діяльності?
8. Який вид рекреаційної діяльності нині переважає у світі і чому?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2 (2 год)

Мета: Сформувати у здобувачів вміння застосовувати підходи рекреаційного районування для аналізу територіальної організації туристсько-рекреаційної діяльності в Україні; розвинути навички комплексного аналізу рекреаційних районів, аргументованого представлення результатів.

Завдання: групове завдання (2–3 студенти) полягає у підготовці письмового аналітичного матеріалу та поданні його результатів у вигляді усної доповіді та презентації за визначеним планом на прикладі одного рекреаційного району (на вибір):

1. *Характеристика рекреаційного району:* адміністративний поділ, ядра району, основні рекреаційні ресурси (природні, історико-культурні, етнічні).
2. *Сучасний стан розвитку рекреаційної діяльності* в межах району з урахуванням наслідків війни.
3. *Приклади стратегій розвитку туристичної галузі* та/або подолання наслідків війни в районі або його частинах.
4. *SWOT-аналіз* рекреаційного району України: сильні та слабкі сторони, можливості та загрози.
5. *Пропозиція туристичного маршруту:* основні визначні місця, транспортна доступність та варіанти проживання.

Додаткове обов'язкове питання (одне на вибір):

1. Проаналізувати соціально-економічні наслідки розвитку туризму в обраному рекреаційному районі.
2. Оцінити вплив рекреаційної діяльності на екологічний стан регіону та запропонувати заходи для мінімізації негативного впливу.
3. Визначити взаємозв'язок між розвитком туризму та збереженням культурної спадщини у вибраному районі.

4. Підготувати рекламний буклет, що відображає туристичні можливості рекреаційного району.
5. Створити плакат або карту, що демонструє територіальні особливості рекреаційного району та його ключові характеристики.

Рекреаційні райони України

- *Причорноморський ресурсно-рекреаційний район* (АРК, Одеська, Миколаївська і Херсонська області)
- *Карпатсько-Подільський ресурсно-рекреаційний район* (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька і Вінницька області)
- *Полісько-Столичний ресурсно-рекреаційний район* (Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська, Чернігівська, Полтавська, Черкаська області)
- *Харківський ресурсно-рекреаційний район* (Харківська і Сумська області)
- *Придніпровсько-Донецький район* (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Донецька і Луганська області).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3 (2 год)

Мета: сформувати навички комплексного суспільно-географічного аналізу рекреаційного потенціалу **Європейського макрорегіону** та оцінювання ролі туризму і рекреації у його соціально-економічному розвитку.

Завдання: групове завдання (2–3 студенти), що передбачає підготовку письмового аналітичного матеріалу та усне представлення отриманих результатів.

Проаналізуйте суспільно-географічне положення Європейського макрорегіону та його вплив на розвиток рекреації і туризму. Охарактеризуйте природні та культурно-історичні рекреаційні ресурси (гірські, приморські, культурні, міські), особливості їх просторової концентрації та використання. Оцініть роль транспортної доступності, урбанізації, високого рівня соціально-економічного розвитку й туристичної інфраструктури у формуванні провідних видів туризму. Визначте основні туристичні спеціалізації регіону та роль туризму в економіці й культурному розвитку Європи.

Додаткове обов'язкове питання (одне на вибір):

1. Зв'язок між високим соціально-економічним розвитком європейських країн та наявністю і якістю рекреаційних ресурсів.
2. Скласти карту рекреаційного макрорегіону з основними туристичними ресурсами та типами відпочинку (культурний, оздоровчий, активний, міський).
3. Розробити концепцію сталого розвитку для збереження природних та культурних ресурсів Європи.
4. Оцінити вплив пандемії (COVID-19) та інших криз на туристичну сферу макрорегіону.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4 (2 год)

Мета: сформувати навички комплексного суспільно-географічного аналізу рекреаційного потенціалу *Азійського макрорегіону* та оцінювання ролі туризму і рекреації у його соціально-економічному розвитку.

Завдання: групове завдання (2–3 студенти), що передбачає підготовку письмового аналітичного матеріалу та усне представлення отриманих результатів.

Проаналізуйте суспільно-географічне положення Азійського макрорегіону з урахуванням його територіальної різноманітності. Охарактеризуйте природні, історико-культурні та релігійні рекреаційні ресурси, їх географію та специфіку використання. Оцініть вплив демографічних, соціально-культурних та економічних чинників на розвиток туризму. Визначте провідні види туризму (культурно-пізнавальний, паломницький, курортний, екзотичний) та роль рекреаційної діяльності у соціально-економічному розвитку окремих субрегіонів Азії.

Додаткове обов'язкове питання (одне на вибір):

1. Вплив економічного зростання та урбанізації на використання рекреаційних ресурсів (курорти, паломницькі маршрути, культурні центри).
2. Скласти карту макрорегіону з основними туристичними ресурсами та видами відпочинку (культурними, релігійними, екзотичними).
3. Концепція сталого розвитку для збереження природних і культурних ресурсів, включно з охороною історико-культурної спадщини.

4. Аналіз впливу пандемій, природних катастроф або локальних конфліктів на туристично-рекреаційний сектор Азії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5 (2 год)

Мета: сформувати навички комплексного суспільно-географічного аналізу рекреаційного потенціалу *Африканського макрорегіону* та оцінювання ролі туризму і рекреації у його соціально-економічному розвитку.

Завдання: групове завдання (2–3 студенти), що передбачає підготовку письмового аналітичного матеріалу та усне представлення отриманих результатів.

Проаналізуйте суспільно-географічне положення Африканського макрорегіону та природно-кліматичні умови формування рекреаційних ресурсів. Охарактеризуйте природні, етнокультурні та ландшафтні ресурси, особливості їх територіального поширення і використання. Оцініть вплив соціально-економічних та інфраструктурних обмежень на розвиток туризму. Визначте основні види туризму (екологічний, сафарі, пригодницький, курортний) і роль рекреаційної діяльності у стимулюванні регіонального розвитку та зайнятості населення.

Додаткове обов'язкове питання (одне на вибір):

1. Зв'язок між соціально-економічним розвитком африканських країн і доступністю рекреаційних ресурсів.
2. Скласти карту рекреаційного макрорегіону з природними і культурними ресурсами та основними видами туризму (сафарі, екологічний, пляжний, пригодницький).
3. Розробити концепцію сталого розвитку для захисту природних ландшафтів і культурної спадщини.
4. Оцінити вплив пандемій, війн та екстремальних кліматичних умов (засуха, пустелі) на туристичну сферу.
5. Особливості розвитку туризму в екстремальних умовах пустелі Сахари.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6 (2 год)

Мета: сформувати навички комплексного суспільно-географічного аналізу рекреаційного потенціалу *Американського макрорегіону* та оцінювання ролі туризму і рекреації в його соціально-економічному розвитку.

Завдання: групове завдання (2–3 студенти), що передбачає підготовку письмового аналітичного матеріалу та усне представлення отриманих результатів.

Проаналізуйте суспільно-географічне положення Американського макрорегіону та різноманітність його рекреаційних ресурсів. Охарактеризуйте природні, культурно-історичні та урбанізовані туристичні ресурси Північної, Центральної та Південної Америки. Оцініть роль економічного розвитку, інфраструктури та міжнародної туристичної мобільності у формуванні туристичних потоків. Визначте провідні види туризму (міський, курортний, екологічний, пригодницький) та значення туризму для соціально-економічного розвитку регіону.

Додаткове обов'язкове питання (одне на вибір):

1. Зв'язок між соціально-економічним розвитком країн Північної та Південної Америки і використанням рекреаційних ресурсів.
2. Скласти карту макрорегіону з основними туристичними ресурсами та типами відпочинку (міський, курортний, екологічний, пригодницький).
3. Концепція сталого розвитку для збереження природних парків, рифів та культурної спадщини.
4. Вплив пандемій, стихійних лих (ураганів, пожеж) на туристичний сектор макрорегіону.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7 (2 год)

Мета: сформувати навички комплексного суспільно-географічного аналізу рекреаційного потенціалу *Австралійсько-Океанійського макрорегіону* та оцінювання ролі туризму і рекреації у його соціально-економічному розвитку.

Завдання: групове завдання (2–3 студенти), що передбачає підготовку письмового аналітичного матеріалу та усне представлення отриманих результатів.

Проаналізуйте суспільно-географічне положення Австралійсько-Океанійського макрорегіону з урахуванням його острівного характеру та віддаленості. Охарактеризуйте унікальні природні рекреаційні ресурси (рифові, приморські, ендемічні ландшафти) та культурну спадщину корінних народів. Оцініть умови розвитку туризму, зокрема транспортну доступність, екологічні обмеження та роль сталого туризму. Визначте основні види туризму та роль рекреаційної діяльності у розвитку економіки і збереженні природної спадщини регіону.

Додаткове обов'язкове питання (одне на вибір):

1. Вплив економічного розвитку та географічної ізоляції на туристично-рекреаційні ресурси регіону.
2. Скласти карту рекреаційного макрорегіону з основними природними ресурсами (риф, пляжі, національні парки) та видами туризму (екологічним, пляжним, пригодницьким).
3. Концепція сталого розвитку для збереження унікальних природних ландшафтів та культурної спадщини корінних народів.
4. Оцінка впливу пандемій, природних катастроф (пожеж, циклонів) на туристичну діяльність.
5. Особливості розвитку туризму в ізольованих та екстремальних територіях (Антарктида, віддалені острови Океанії).

Питання на іспит з дисципліни
«ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ»

1. Що таке рекреаційна географія? Чому зміст поняття рекреації змінюється з часом?
2. Який об'єкт і предмет дослідження рекреаційної географії?
3. У чому полягають мета та основні завдання рекреаційної географії? Які групи завдань можна виокремити?
4. З якими галузями науки взаємодіє рекреаційна географія? Чому її відносять до суспільно-географічних наук?
5. У чому полягає сутність відпочинку? Чому поняття «вільний час» має різні трактування?
6. Що означає термін «рекреація»? Як визначаються рекреаційні ресурси?
7. Що таке територіальна рекреаційна система (ТРС)? Які ТРС в Україні можна вважати найбільш сформованими та стабільними за сезонністю?
8. Які основні характеристики притаманні територіальним рекреаційним системам?
9. Як визначаються природні умови? Чому для рекреаційної географії важливе вивчення природних і антропогенних процесів довкілля?
10. Що розуміють під суспільно-географічними умовами? Як визначаються соціальні умови території?
11. Що входить до складу суспільно-географічних умов? Яку роль відіграють економічні умови та що до них належить?
12. Що таке ресурси? Як здійснюється їх оцінювання у рекреаційній географії?
13. Як визначаються рекреаційні ресурси? Яка їхня ключова властивість?
14. Які складові входять до природних рекреаційних ресурсів?
15. Що охоплюють історико-культурні рекреаційні ресурси?
16. Які елементи формують соціально-економічні рекреаційні ресурси?
17. Якими методами проводиться оцінка та аналіз рекреаційних ресурсів?
18. Які чинники впливають на формування рекреаційних потреб населення України? Яка потреба є домінуючою?

19. Як класифікують країни світу за рівнем задоволення рекреаційно-туристичних потреб населення?
20. Які рекреаційні потреби сьогодні переважають у більшості населення світу? Обґрунтуйте відповідь.
21. У чому різниця між поняттями «район» і «регіон»? У яких значеннях використовується термін «регіоналізація»?
22. Які чинники лежать в основі виділення регіонів світу? Які природно-географічні підходи до регіоналізації вам відомі?
23. Що таке рекреаційний район? У чому полягає рекреаційне районування? Які його об'єктивні та суб'єктивні ознаки?
24. Як географічне положення рекреаційних районів впливає на їх розвиток?
25. Які рекреаційні райони світу належать до найвищого таксономічного рівня? Чому Європейський макрорегіон має найскладнішу територіальну структуру?
26. Що таке курорт? Які основні типи курортів виділяють?
27. Як історично використовувалися рекреаційні ресурси України? Як розвивалася санаторно-курортна система у ХХ ст.? У яких регіонах України зосереджено найбільше санаторно-курортних закладів?
28. Що таке спортивно-оздоровчий туризм? Які його види мають найбільші перспективи розвитку в Україні?
29. У яких регіонах України існують найсприятливіші умови для розвитку водного туризму?
30. Де в Україні розташовані основні райони розвитку спелеотуризму?
31. Чим пояснюється сучасне зростання популярності гірськолижного туризму? Які гірськолижні курорти України є найважливішими?
32. Чи посилюється пізнавальна складова у рекреаційній діяльності сучасної людини? Поясніть свою думку.
33. Яку роль відіграє релігійний туризм? Чому він найбільш поширений у Правобережній Україні?
34. Що таке сільський зелений туризм? Які чинники стримують його розвиток в Україні? Яка громадська організація підтримує цей напрям?
35. Як визначається екологічний туризм? У чому полягає його пізнавальна складова? Які перспективи його розвитку в Україні?
36. Що таке виставка? Чому виставкова діяльність сприяє розвитку туризму?

37. Які передумови розвитку ділового туризму в Україні? Які потреби враховують учасники ділових поїздок?
38. У яких містах України найбільш різноманітно представлена індустрія розваг?
39. Які основні рекреаційні ресурси характерні для Європейського макрорегіону?
40. Які особливості суспільно-географічного положення Європейського макрорегіону?
41. Які рекреаційні ресурси притаманні Азійському макрорегіону?
42. У чому полягають особливості суспільно-географічного положення Азійського макрорегіону?
43. Які рекреаційні ресурси має Африканський макрорегіон?
44. Які риси характеризують суспільно-географічне положення Африканського макрорегіону?
45. Які рекреаційні ресурси властиві Американському макрорегіону?
46. У чому полягають особливості суспільно-географічного положення Американського макрорегіону?
47. Які рекреаційні ресурси притаманні Австралійсько-Океанійському макрорегіону?
48. Які особливості суспільно-географічного положення Австралійсько-Океанійського макрорегіону?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

Алешугіна Н.О., Зеленська О.О., Смаль І.В. Туристичне країнознавство у таблицях і схемах: навч. посіб. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. 387 с.

Блій Г. Де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передм. та розд. «Україна» *О. Шаблія.* – К., 2004.

Брижак Ю.А. (2016) Розвиток туристичного ринку Австралійсько-Океанійського макрорайону. // Збірник матеріалів за результатами IV науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Сталий розвиток України: проблеми і перспективи». Кам'янець-Подільський: Медобори-2006. 230 с. С.115-117.

Вишневська О. О., Парфіненко А. Ю., Сідоров В. І. Туристичне країнознавство : підручник. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 594 с.; іл.

Головченко В. Кравчук О. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навч. посіб. К.: Нічлава, 2006. 336 с.

Каленюк І.С., Котенко Т.М. Підходи до визначення соціальної результативності сфери рекреації та туризму. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.* 2016. Т.21. Вип.3. С.113-118.

Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. // *М. С. Дорошко, Р.А. Кривонос, В.П. Крижанівський, Н.Ф.Сербіна* — К. : Ніка-Центр., 2009. — 312 с.

Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: навч. посіб. 2-ге вид. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 423 с.

Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями : підручник / Н. В. Корж, Д. І. Басюк. – Вінниця: «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. – 322 с.

Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): Навч. посібник. 3-є вид., перероб. та доп. – К.: Альтерпрес, 2005. – 432 с.

Любіцева О.О. Бабарицька В.К. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 335 с.

Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. К. : Знання, 2008. 661 с.

Мальська М. П., Бордун О.Ю., Гамкало М.З. Туристичне країнознавство. Азія та Океанія : навч. посіб. К. : Центр учб. літ-ри, 2013. 184 с.

Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.

Масляк П.О. Країнознавство. Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008. 292 с.

Масляк П.О. Рекреаційні ресурси. Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008. - 343 с.

Парфіненко А.Ю. Національна держава і міжнародний туризм у вимірах глобалізації: вступ до курсу «Туристичне країнознавство». Х.: Бурун Книга, 2009. 128 с.

Парфіненко А.Ю., Сідоров В.І., Любіцева О.О. Туристичне країнознавство: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2015. 551 с.

Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство. К.: Знання, 2006. 575 с.

Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. Стереотипне видання. – Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2020. – 428 с.

Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: навч. посіб. у 4-х томах; Т.1. Європа. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021 – 282 с.

Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: навч. посіб. у 4-х томах; Т.2. Азія та Океанія. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021 – 190 с.

Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: навч. посіб. у 4-х томах; Т.3. Америка. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021 – 270 с.

Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: навч. посіб. у 4-х томах; Т.4. Африка і Близький Схід. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021 – 280 с.

Туристичне країнознавство: Навчальний посібник / За ред. *В.Ф.Семенова* - Одеса, «Атлант» ОДЕУ, 2010р. – 340 с.

Юрченко С. О., Юрченко О. Є., Кондрова А. Є. (2021). Африка на світовому ринку туризму в умовах глобалізації. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм, (13), 216-227. DOI:10.26565/2310-9513-2021-13-22

Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство. Основи теорії. Київ, Либідь, 2009.

Додаткова:

Всесвітня туристична організація (World Tourism Organization, UNWTO). Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://www.unwto.org/>

Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ.. – Львів: Кальварія, 2006. - 472 с.

Корома Н.С. Кластерний підхід як інструмент сталого управління туристичними ресурсами території // «University education on the way to sustainable development: clean environment and life safety» [«Університетська освіта на шляху до сталого розвитку: Чисте довкілля і безпека життєдіяльності»], Kyiv, Kosiv (UA), Kaunas (LT), Kalmar (SWE), online 24-27 February, 2022. КШ-2022 № 000067 (Certificate winter session of the international Carpathian school – 2022).

Корома Н.С. Нові туристичні тенденції, як можливості для розвитку туристичної галузі // III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Туризм і рекреація: наука, освіта, практика», 27 квітня 2021р., м. Мукачево. – с. 108-111.

Корома Н.С. Переосмислення успіху туризму для сталого зростання // Міжнародний та національний досвід суспільно-географічного розвитку туристичної галузі в умовах євроінтеграції: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (29 жовтня 2021 року, м. Мукачєво) / ред. кол.: Т.Д. Щербан (гол.) та ін. – Мукачєво: РВВ МДУ, 2021.– 122 с. С. 94-97.

Корома Н.С. Рекреаційний потенціал території: пошук нових моделей територіального управління // Шості Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (Суми, 15-17 жовтня 2021 р.) [Електронний ресурс] / СумДПУ імені А. С. Макаренка, Сумський відділ Українського географічного товариства; [упорядник Корнус А. О.]. Елект. текст. дані. Суми. 2021. 235 с. 1 електр. опт. диск (CD-R), с. 203-205.

Корома Н.С. Стратегія сталого розвитку туристичних ресурсів // Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (27-29 жовтня 2021 р.). Львів: ЛТЕУ, 2021. 202 с., с. 95-98.

Світовий економічний форум (World Economic Forum, WEF). Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://www.weforum.org>

A Dictionary of Travel and Tourism // by *Allan Beaver*. – Publisher: Oxford University Press. 2012. DOI: 10.1093/acref/9780191733987.001.0001

Alan A. Lew, Colin Michael Hall, Dallen J. Timothy (2008). World Geography of Travel and Tourism: A Regional Approach. Butterworth-Heinemann, 376 p.

Brian Boniface, Robyn Cooper, and Chris Cooper (2020). Worldwide Destinations: The Geography of Travel and Tourism. Routledge, 746 p.

Williams S. (2003) Tourism Geography. – London-New-York: Routledge, 225 p.